

Weronika Kałwak¹

Uniwersytet Jagielloński, Instytut Psychologii

<https://orcid.org/0000-0001-9446-2828>

Raport z 18. Europejskiego Kongresu Psychologicznego (Brighton, 3–6 lipca 2023)

18. Europejski Kongres Psychologiczny (18th European Congress of Psychology – ECP) odbył się w dniach 3–6 lipca 2023 roku w nadmorskim Brighton na południu Anglii pod hasłem *Psychologia. Jednocząc społeczności dla zrównoważonego świata* [*Psychology: Uniting communities for a sustainable world*]. W kongresie wzięło udział 1100 delegatów z 70 państw Europy i spoza Europy. Wśród uczestników znalazły się liczne reprezentacje krajowych towarzystw psychologicznych (w tym organizatora: British Psychological Society), a także przedstawicielstwo American Psychological Association (APA), European Federation of Psychologists' Associations (EFPA, współorganizatora kongresu) oraz międzynarodowych organizacji działających na rzecz globalnych wyzwań społecznych i środowiskowych, takich jak Organizacja Narodów Zjednoczonych i Global Psychology Alliance. Organizacje te miały w tegorocznym kongresie szczególnie udział, ponieważ był on poświęcony konieczności wspólnego działania i szansom płynącym ze zjednoczenia się społeczności psychologów, badaczy, praktyków i nauczycieli, w obliczu aktualnie doświadczanych na świecie kryzysów: kończącej się pandemii koronawirusa, kryzysu ekonomicznego, degradacji środowiska naturalnego i trwających wojen. Podczas obrad szczególnie podkreślana była solidarność ze środowiskiem psychologicznym i wszystkimi mieszkańcami objętej wojną Ukrainy.

Kongres rozpoczął się poruszającym koncertem miejscowego chóru Brighton Gaymen Choir. Występ podkreślał otwartość i tolerancję miasta Brighton, które jest w Anglii niepisaną stolicą środowiska LGBT+. Jednocześnie współgrał z psychologiczną tematyką, przypominając, że grupy marginalizowane i opresjonowane, wśród których znajdują się również mniejszości seksualne, bardziej dotkliwie doświadczane są przez globalne i lokalne kryzysy.

Na kongres złożyło się ponad 200 sesji prezentacji ustnych, sesji posterowych, sympozjów, dyskusji i wykładów plenarnych, które układały się w ponad 20 obszarów tematycznych. Część tematów wiązała się z tradycyjnymi

¹ Adres do korespondencji: weronika.kalwak@uj.edu.pl.

psychologicznymi subdyscyplinami, takimi jak psychologia edukacji i rozwoju, psychologia kliniczna, doradztwo psychologiczne i coaching, psychologia sądowa itp. Pozostałe wyrażały zaangażowanie psychologii w ważne wyzwania społeczne i środowiskowe, np. psychologiczne reakcje na pandemię, ubóstwo i nierówności czy zmiana klimatu i zrównoważony rozwój. Ze względu na ogromną liczbę wystąpień ułożonych w równoległe sesje niemożliwe jest w tym miejscu przywołanie całości programu naukowego – raport koncentruje się zatem na niezwykle istotnym podczas kongresu temacie: zmianach klimatu i zrównoważonym rozwoju.

Jeden z otwierających kongres wykładów plenarnych poprowadził dr Serdar Degirmencioglu, psycholog społeczności i działacz na rzecz praw dziecka pochodzący z Turcji. Dr Degirmencioglu, obecnie badacz wizytujący na Uniwersytecie Johanna Wolfganga Goethego we Frankfurcie, jest naukowcem na uchodźstwie, ponieważ w ojczystym kraju pozbawiono go tytułu profesora oraz pracy z powodu jego zaangażowania w obronę praw człowieka. Wykład dotyczył psychologii społeczności jako narzędzia, które może posłużyć do budowania zbiorowej aktywności i zaangażowania w działanie na rzecz zapobiegania dalszej antropogenicznej zmianie klimatu. Co więcej, działanie to nie powinno opierać się wyłącznie na zmianie nawyków codziennego życia na bardziej ekologiczne, ale przede wszystkim powinno być wspólnym podjęciem kroków w celu wprowadzania odpowiednich zmian systemowych, infrastrukturalnych i politycznych. Prelegent przedstawił wyniki obliczeń, które wskazują, że największy udział w emisji gazów cieplarnianych ma działalność wojskowa, szczególnie wojska amerykańskiego, ale również wojsk w Unii Europejskiej – w dodatku emisje te w ostatnich latach rosną, mimo zdecydowanej międzynarodowej narracji o konieczności ich zmniejszenia, co ma związek ze wzmożonym zbrojeniem się krajów europejskich w kontekście wojny w Ukrainie. Zdaniem dra Degirmencioglu największy wkład w ochronę klimatu miałyby powszechna demilitaryzacja oraz dołożenie wszelkich starań, by doprowadzić do pokoju i utrzymać jego warunki. Jako uzupełnienie tego wystąpienia potraktować można wykład plenarny dra Tiago Pereiry, przedstawiciela Portugalskiego Towarzystwa Psychologicznego. Dr Pereira omówił portugalski państwowy program wykorzystania narzędzi psychologicznych do walki z ubóstwem. Programem badań oraz interwencji objęte mają być całe rodziny dotknięte i zagrożone ubóstwem, a także osoby w różnym wieku (za najważniejsze okresy, kiedy można zapobiec psychologicznym i poznawczym skutkom ubóstwa, uważa się m.in. ciążę i dwa pierwsze lata życia). Referent zwrócił uwagę, iż w programach socjalnych, których celem jest walka z ubóstwem, nie wystarczy dostarczyć wiedzy i umiejętności przydatnych na rynku pracy – wyjście z ubóstwa wymaga również wsparcia w stosowaniu tych umiejętności w środowisku silnej konkurencji. Dr Pereira zapoznał zebranych z fenomenem myślenia tunelowego, charakterystycznego dla sytuacji ubóstwa, które niejednokrotnie uniemożliwia osobie zmianę własnej sytuacji (w konsekwencji konieczne jest wsparcie zewnętrzne, w tym wsparcie materialne, które przynosi również korzyści psychologiczne).

Drugiego dnia odbyła się dyskusja panelowa dotycząca roli psychologii w poszukiwaniu rozwiązań kryzysu klimatycznego z udziałem dr Iriny Feyginy (USA), prof. Ricarda Antonia Garcii Mira (Hiszpania) i prof. Petera Newella (Wielka

Brytania), prowadzona przez dra Bjorna Ekelunda (Norwegia). Dyskusja rozpoczęła się od krótkiej prezentacji, w której przedstawiono rolę psychologii w realizowaniu dwóch zadań w związku z obecnym kryzysem klimatycznym: 1) adaptacja do zmian klimatu i 2) mitygacja (zapobieganie dalszym zmianom i degradacji środowiska naturalnego). Adaptacja opiera się przede wszystkim na rozpoznawaniu negatywnego wpływu kryzysu klimatycznego na psychologiczne funkcjonowanie, zdrowie psychiczne i dobrostan człowieka oraz odpowiadaniu na to zagrożenie na drodze prewencji i wsparcia psychologicznego. Zaangażowanie w mitygację z kolei oznacza dla psychologii refleksję nad tym, jak wiedza o zachowaniu człowieka może pomóc w kształtowaniu masowych zachowań prośrodowiskowych. Dr Feygina sformułowała tezę, że zmiana powszechnych norm postępowania mogłaby być w tym wypadku najbardziej skuteczna (zilustrowała to przykładem osiedli, na których upowszechniają się panele słoneczne dzięki kopiowaniu zachowań sąsiadów).

Poza wydarzeniami plenarnymi podczas kongresu odbyło się jeszcze kilka sesji i sympozjów na temat zmian klimatu – większość prelegentów przedstawiła wyniki badań empirycznych dotyczących charakterystyk psychologicznych i społeczno-demograficznych, które sprzyjają świadomości zmian klimatu i podejmowaniu zachowań prośrodowiskowych (np. wyższy poziom edukacji i status socjoekonomiczny, charakterystyki osobowościowe sprzyjające postawom współpracy, a nie współzawodnictwa, doświadczenie lęku klimatycznego itp.).

Warto dodać, że w trakcie kongresu odbywał się strajk pracowników naukowych i dydaktycznych Uniwersytetu w Brighton z powodu napiętej sytuacji ekonomicznej brytyjskich uczelni państwowych, zwolnień i opóźnień w wypłacaniu pensji.

Kolejny 19. Europejski Kongres Psychologiczny (19th European Congress of Psychology *Transforming Psychological Science: the 2030 agenda*) zaplanowano od 1 do 4 lipca 2025 roku w mieście Pafos na Cyprze. Dotyczył będzie koniecznych transformacji w psychologii naukowej, które powinny nastąpić, by psychologia mogła skutecznie wyjść naprzeciw wyzwaniom współczesnego świata, takim jak kryzys klimatyczny lub kryzys zdrowia psychicznego.